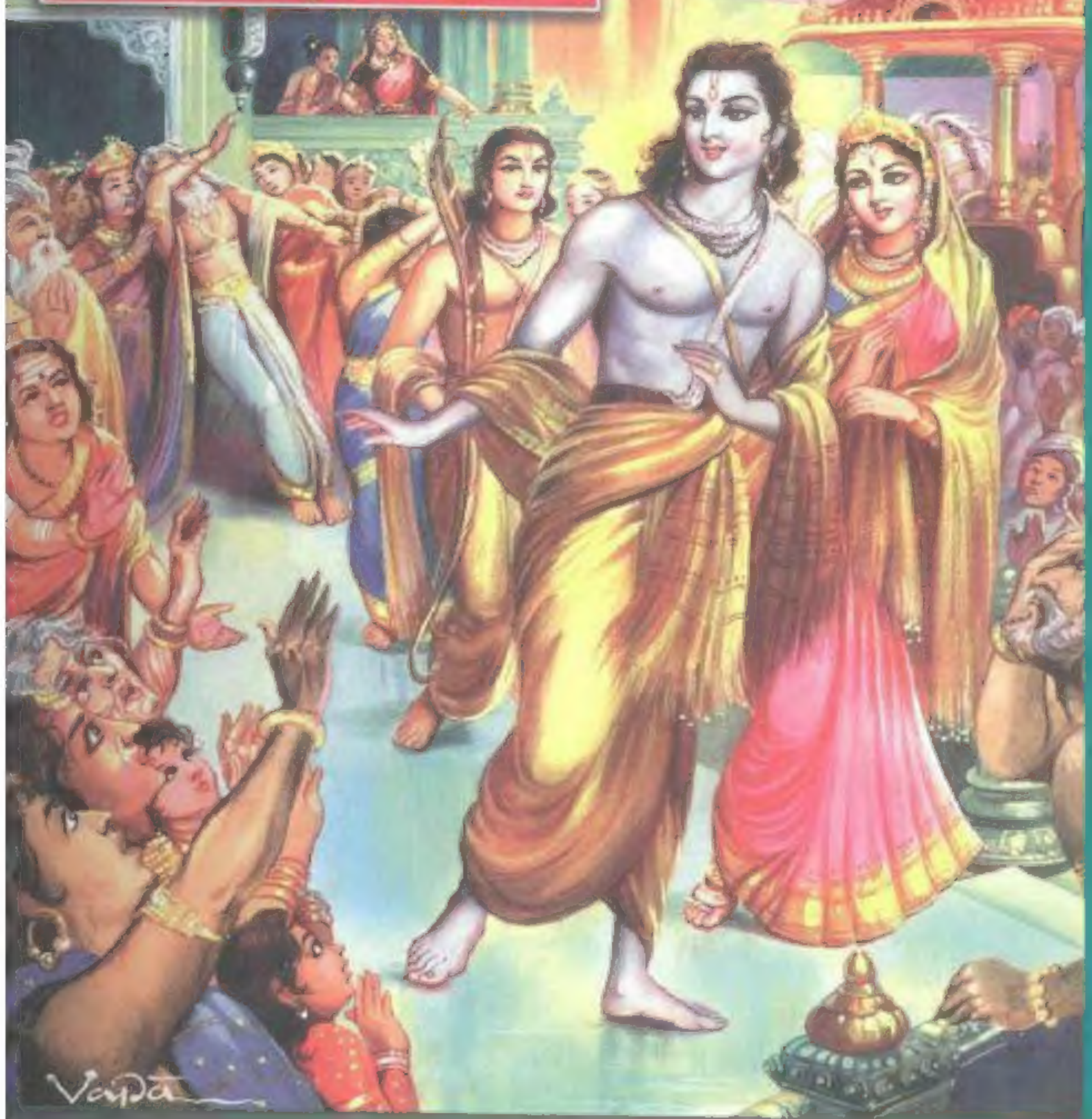

चांदोबा

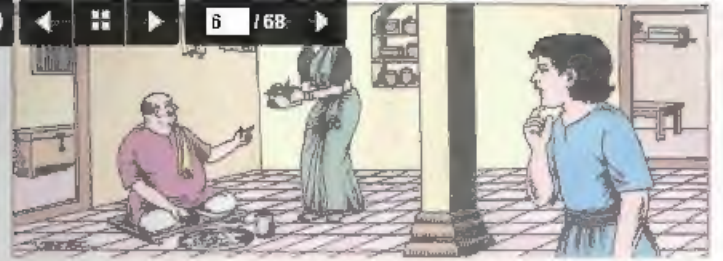
डॉ. सुधीर जोशी, अमेरिका

१९६२ सालापासून चंदामामा आयच्या कुटुंबाचा सदस्य आहे. मी स्वतः गेली तीत वर्षे चंदामामाचा वाचक व संग्राहक आहे. जुने अंक काढून मी ते दरवेळी वाळते. जुन्या बेताळ कथा व अरबी कथा किती वेधक होत्या! 'मर्यादा धाटी' पुन्हा सुने घाली त्याचा आनंद वाटला. गोष्टी संक्षिप्त स्वरूपात देऊ नयेत. चित्रेही तशीच व त्याच आकाराची ठेवावीत. प्रदीर्घ पालिकांमध्ये एक संपूर्ण पानावर चित्र असे, ते पुन्हा वर्षांच्याची संधी वाचकांना मिळेल का? 'शिलारथ' व 'शिविलालय' या कथामालिका कृपया पुन्हा सुने काढ्यात ही आग्रहाची विनंती! "अमर बाणी" ही परत एकदा सुने करवी.

परमानंद जैन, उज्जैन

पन्नास वर्षे चंदामामा वर्तमानाचा जेव्हा वाचकांपैकी मी एक आहे. मध्यंतरी कांही काळ चंदामामाचे प्रकाशन थांबले होते ते वर्तमानपत्रांतून समजले. "निश्चयाचा पक्का विक्रमार्क" हे शब्द पुन्हा वाचले आणि माझ्या डोळ्यांतले अश्रू अनावर झाले.

चंदामामा पुन्हा प्रकाशमान झाला होता. मी ६२ वर्षांचा आहे. "या सयांतही तुही 'चंदामामा' वाचता?" असे लोक अत्यंतच विचारात, मी सांगतो की या जन्मीच नव्हे, तर पुढल्या जन्मीदेखील मला ही संधी मिळाली. हे मासिक वाचून मिळणारा आनंद कांही निगळाच आहे. त्यांना माझे बोलणे निश्चिंत वाटते व ते निमृत्पणे परत लक्षात. आमच्या घरात माझी पत्नीजीतनी मुनेपुनीरी हे मासिक आकळीने वाचतात. त्यांतल्या गोष्टींचे 'परम' मुलांना सांगतात. भारतांतल्या सर्व मुलांमुलींनी ह्या मासिकाचा आनंद घ्यावा ही माझी परमेश्वरापाशी प्रार्थना आहे. म्हणजे त्यांना ज्ञान व मनोरंजनाचा खजिना मिळेल. हा चंदामामा, आकाशांतल्या चंद्रासारखाच शीतल, मधुर व शाश्वत असो.

रुचिराजा

नंदनवनच्या जमीनदाराकडे लक्ष्मीपती नांवाचा एक प्रमुख स्वयंपाकी होता. स्वादिष्ट पदार्थ स्वयंपात तो अगदी अजोड आहे, अशी त्याची ख्याती होती. कित्येक वर्षे त्याने जमीनदाराकडे मुख्य जात्याच्या काम केले आणि बस झाल्यावर पत्नीसहित तो त्याच्या गांवी निघून गेला.

तिथे तो अगदी निर्वात जीवन जगत होता. परंतु नेहमी जेवताना पत्नीने केलेल्या स्वयंपाकात कधी मीठच कमी आहे, कधी फाट लिखट आहे, कधी पदार्थ मिजलाच नाही, अशी कांही ना कांही तक्रार करीत असे. सारखे तिचे दोष दाखवून देई. त्याचा वहा वर्षाचा नातू 'सारस्वत', आजोबांची ही टोकाटिप्पणी लक्षपूर्व ऐकत असे. कांही दिवसांनी लक्ष्मीपतीचे निधन झाले. आता बरी लक्ष्मीपतीची पत्नी आणि तिचा नातू सारस्वत, असे दोघेच उरले. भाजीत थोडे मीठ कमी असले तरी सारस्वत लगेच म्हणायचा, 'आजी, ही भाजी इतकी बेबब आहे की तोंडात पालवत नाही.' त्याच्या आजिला वाढायचे,

"हा अगदी आपल्या आजोबांवर गेला आहे.' सारस्वतचे आई-वडील देवाबरी गेले होते. त्यामुळे त्याची आजी त्याला न रागवता रोज वेगवेगळे स्वादिष्ट पदार्थ बनवून, त्याला कौतुकाने खायला घातत असे. पण त्यामुळे तो अगदी कुचकामी बनला. खाण्याशिवाय त्याला दुसरे कोणतेच काम जमत नसे.

गावातील लोक त्याला खासदखलून म्हणत असत. ते म्हणायचे: "याच्याइतका आधारीही कुठेही सांपडायचा नाही आणि याच्याइतका मूठ माणूसही कुठे सांपडणार नाही."

थोडीफार सपत्ती गांठीला असल्याने नंदन-वनवात एका गिःकाळा मुलीशी त्याचे लग्न झाले. लग्नाच्या दिवशी जेवाचला बसल्यावर त्याने स्वयंपाकातील उर्मीना दाखवून दिल्याच. आपल्या जांवाला खाण्यापिण्याची आवड आहे, हे लक्षांत आल्यावर लक्ष्मीपतीच्या सासऱ्यांनी त्याला निमिराखी पकडने खायला कातली.

दोन आठवड्यांनी बायकोला आज्ञायला

सारस्वत पुन्हा मासुराचाडीला आला. रात्री जेवणाची पंगत बसली होती.

'ही काय बाण्याची भावी आहे? त्यांत फोडं आलं आणि भिरची ठेचून घातली, तर किती छान चव येईल! तसंच या खिरीत केशर घातलं तर काय मजा आली असती! अरे! हा वडा इतका टणक का आहे?' असे बोलून सारस्वतने आपले पाकशास्त्रातले ज्ञान पाजवले.

त्याची पत्नी शारदा हिला नवऱ्याचे हे वागणे आवडले नाही, पण ती काही बोलली नाही. रात्री सारस्वतसाठी ती दूध घेऊन आली, तेव्हा थोडे दूध घेतल्यावर ती म्हणाला, 'या बुघांत मेलवेल्याची पूढ घातली असती तर फारच छान चव आली असती.'

हे ऐकून शारदा खूप नाराज झाली. परंतु चेष्टेबाबर तसे न दाखवता शांतपणे म्हणाली,

"तुम्हाला चवीचं खूप चांगलं ज्ञान आहे. पण मग स्वयंपाक करायला येतो?"

सारस्वत रावांनी म्हणाला, "स्वयंपाक करायला येत नाही, पण चवी अगदी चांगल्या करतात."

शारदाने विचारलं, "आणखी काय काय येत आपल्याला?"

यावर सारस्वतनेच तिला प्रश्न केला, "रोश्टरी पोट भरण्यासाठीच तर शिक्षण, विद्यार्जन करायचे असते, हे तुला माहिती नाही? जर खाण्या-पिण्याची कांही ददात नाही, तर कशाला विद्यार्जन करायचं?"

आता शारदाला नवऱ्याच्या विचारांची दिशा कळली. आईजवळ ती खूप रडली. पण आईने तिला धीर देत समजावले की नवऱ्याला योग्य मार्गवर आणणं हे तुझे कर्तव्य आहे. तेव्हा ती थोडी शांत झाली आणि नवऱ्यावरून सासरी जायला तयार झाली.

शारदाला पूर्णपणे कळून चुकलं होतं की तिच्या नवऱ्याला फक्त खाण्यापिण्याची आवड आहे. बाकी कुठल्याही कामांत त्याला स्वास्त नाही. एक दिवस सारस्वतच्या आज्ञेनुसार आपल्या मनांतले दुःख मिने बोलून दाखवले.

त्यावर त्याची आजी असहस्यपणे म्हणाली, "हो बाळा, मी पण यांत कांही करू शकत नाही. वहानपणीच त्याचे आईजवळीत वारले. जोपर्यंत त्याचे मामा गोवात होते, ते त्याला शिकवत असत, अभ्यास करून घेत असत. व्यापाऱ्यासाठी ते परदेशी गेल्यावर हा अगदीच कुचकामी बनला. त्याला काही काम करावंसं वाटाय नाही."

एके दिवशी जेवणयला वाढताना शारदा नवऱ्याला म्हणाली, "असे नुसतं बसून खात राहिलान तर कितीही कमीच पडेल. असा नुसता खर्च करत राहिलान तर असलेली पुढी कधीच संपून जाईल. काहीतरी काम करा. त्यात तुमचा वेळही चांगला जाईल."

जेवण झाल्यावर सारस्वत म्हणाला, "मला कोणतंच काम येत नाही. मग नोकरी कशी मिळेल? कोणी नोकरी दिली तर मी ती करायला तयार आहे."

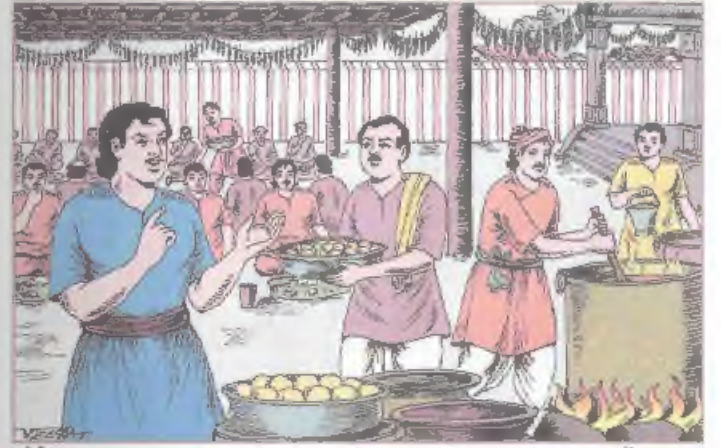
आपसा नवरा निदान कांहीतरी काम करायला तयार आहे, या गोष्टीचा शारदाला खूप आनंद झाला.

वरवींप्रमाणे चावणीही शारदाच्या माहेरी रामनवमीच उत्सव होतो. त्यासाठी तिच्या बडिवांनी मुलीला आणि जांवयाला निमंत्रण

पाटवले. यावरील उत्सव नंदनवनच्या जमीनदारच्या प्रमुख उपस्थितीत व्हायचा होतो.

उत्सवासाठी जमवेल्या सर्वांसाठी स्वादिष्ट जेवणाचाही प्रबंध असे. सारस्वत संवयीप्रमाणे त्या पक्षाभ्रामधेही दोष काढू लागला की, "हे फुलण पुरेस गोड झालेलं नाही. या आंबट पक्वान्नांचे आणखी थोडा हिा घातला असता तर खूप छान स्वाद आला असता. लाढवांत काजू घालायचं राहूनच गेलंय."

सारस्वतने केलेली टीकाटिप्पणी अग्नीनंदाच्या कानावर गेली. ते खूप नाराज होऊन म्हणू लागले, "नंदनवनाचे जमीनदार आहारा-तिथ्य करण्याच्या बाबतीत प्रसिद्ध आहेत. आजपर्यंत कोणीही त्यांची उर्गीत दाखवण्याचे धाडस केलेले नाही. ही धाडसी व्यक्ती कोण आहे?"

चांदोबा

9

सप्टेंबर २००६

शारदाचें बडील बाबरून म्हणाले, "जमीनदार साहेब, कमा असोवी, ती व्यक्ती म्हणजे माझा जांबई सारस्वत, स्वयंपाकाच्या बाबतीत त्याच्या बरोबरीचे कोणी नाही. कोणत्या पदार्थात काय घालायचे, किती घालायचे हे त्याच्याकडे कोणालाच समजत नाही. फक्त त्याची ही कला समजून घेणारा कोणी नसल्याने तो दुरावस्थेत आहे. संघी मिळाली तर तो स्वतःच कौशल्य सिद्ध करून दाखवेन."

जमीनदार म्हणाले, "कोण, सारस्वत? हा लक्ष्मीपतीचा वंशज तर नाही ना?" शारदाचे बडील म्हणाले, "हो, हो, हा लक्ष्मीपतीचा नातूच आहे."

"वा! फारच छान!" असं म्हणत जमीनदारांनी सारस्वतला सगेच आपल्या वाड्यात प्रमुख स्वयंपाकी म्हणून नियुक्त केले आणि म्हणाले, "त्याच्या पाकशास्त्राच्या कौशल्याची आम्ही परीक्षा वेळ."

हे ऐकून सारस्वत अगदी भयभीत झाला. तो शारदेला म्हणू लागला, "तुम्ही बडील हे काय करून बसले? मला फक्त स्वयंपाकातील दोष काढता येतात. प्रत्यक्ष स्वयंपाक करायला येत नाही.

इथून पुढे मी कधीही पदार्थातील दोष काढणार नाही. बल, आज रात्रीच आपण गेली पेटत जाऊया."

शारदा त्याला धीर देत म्हणाली, "अहो, धावरून नका. आपण प्रमुख स्वयंपाकी आहात म्हणजे प्रत्यक्षात काहीच करायचं नाही. आपल्या हाताखाली अनुभवी स्वयंपाकी असतील. कोणत्या पदार्थात कोणती गोष्ट किती प्रमाणात घालायची. इतकंच तुम्ही त्यांना सांगायचं आहे वेळ पडल्यास मीही स्वयंपाकाची स्वंधित अशा गोष्टी तुम्हाला शिकवीन."

सारस्वत दुसऱ्याच दिवशी वाड्यावर गेला. शारदेच्या सूचनांचे त्याने अचूक पालन केले. काही दिवसातच तो जमीनदारांच्या कौतुकास पात्र झाला आणि उत्तम स्वयंपाकी म्हणून त्याला मांचलीक मिळाला.

जमीनदाराने त्याला 'कचिराजा' ही पदवी देऊन त्याचा गौरव केला.

नवऱ्यांत घडून आलेल्या बदलामुळे आणि त्याला मिळालेल्या मांचलीकामुळे शारदा खूपच आनंदात होती. तिचे आईबडील आणि सारस्वतची माजीही अगदी खूप झाले.

सप्टेंबर २००६

10

चांदोड

केल्याने होत आहे रे...

काश्मीर देशाचा राजा विक्रमसेन एके दिवशी आपल्या दरबारांत पंडितांबरोबर चर्चेत तमला होता. त्याच वेळी दुसऱ्या राज्यातील एक पंडित तेथे आला. राजाची परवानगी घेऊन त्याने एक स्वरचित संस्कृत श्लोक ऐकवला. त्या श्लोकांत एखादे काम त्याची योग्य वेळ आल्यावरच करण्याचे महत्त्व सांगितले होते.

"एखादे काम योग्य वेळ आल्यावर केले तरच सफल होते, यशस्वी होते. याउलट योग्य वेळ न पहाता केव्हाही काम केले तर ते वायाच जाते."

असा या श्लोकाचा भावार्थ होता. राजाला तो श्लोक खूपच आवडला व तो विचार घेतलाही. त्याने त्या पंडिताचा मौल्यवान गेटबस्तू देऊन यथायोग्य गौरव केला.

नंतर राजाने आपल्या दरबारी मंडळींना विचारले, "एखाद्या कामासाठी कोणती वेळ योग्य आहे, हे कसे ओळखायचे?"

यावर दरबारांत उपस्थित आलेला ज्योतिषी

म्हणाला, "त्या वेळेची ग्रहांची स्थिती पाहून हे ठरवता येईल."

दरबारातील आणखी एक पंडित म्हणाला, "अनुभवी व्यक्तींचा सल्ला घेऊन हे ठरविता येईल."

तिथे उपस्थित असलेल्या सर्व मंडळींना आपापले मत व्यक्त केले, परंतु विक्रमसेनाना कोणतेच उत्तर समर्थक. समाधानकातक वाटले नाही. "असो, पुन्हा केव्हाही आपण या विषयावर बोलू", असं म्हणून त्याने त्या दिवशीची सभा बरखास्त केली.

काही दिवसांनंतर विक्रमसेन एका संन्यासबरोबर बंगलातून चालला होता. तिथे त्याला एक मुंदर आश्रम दिसला. आश्रमाजवळच एक कृषी जमीन खोदत होते. राजाने जवळ जाऊन त्यांना नमस्कार केला व विचारले, "मुनिवर्य, आपण तपस्वी आहात, ज्ञानी आहात. तरी कृमया मार्ग प्रकटितान कराल का?"

कृषींनी मान वर करून क्षणभर राजाकडे

भूषण

पाहिले आणि जरा हसून पुन्हा ते आपल्या कामांत मग्न झाले.

तेव्हा राजा नव्वणी त्यांना म्हणाला, "एखाद्या कामाची योग्य वेळ कोणती ते समजली पाहिजे. पण ती वेळ कशी ओळखायची?"

ऋषींनी राजाकडे पाहून पुन्हा एकदा फक्त स्मितहास्य केले आणि आपले काम सुरूच ठेवले. विक्रमसेनास बाटले की आज ऋषींचे मौनव्रत असेल, त्यामुळे पुढे काहीच न बोलता तो राजवाड्यात परत आला.

दुसऱ्या दिवशी खूप जोरात पाऊस आला. त्यामुळे राजाच्या मनांत असूनही त्याला आश्रमांत जाता आले नाही, तिसऱ्या दिवशी पाऊस थांबला, चातावरण अगदी स्वच्छ, सुंदर होते. त्यादिवशी राजा एकदाच आश्रमांत गेला. त्यावेळी ते ऋषी खोदलेल्या जागी माती टाकून छोटी छोटी रोपे लायीत होते.

विक्रमसेनाने ऋषींना नमस्कार करून विचारले, "मुनिवर्य, तूम्हाला आज तरी आपण माझ्या प्रश्नांचे उत्तर द्यात ना? परवाच्या दिवशी मी आश्रमास

विचारले होते की एखादा काम करण्याची योग्य वेळ कोणती, हे कसे ओळखायचे?"

ऋषी हातांतले काम सुरू ठेवीतच राजाला म्हणाले, "म्हाराज, मी परवाच आपल्या प्रश्नाचे उत्तर दिले आहे. पण ते आपल्या लक्षात आलेले दिसत नाही." विक्रमसेन गोंधळून म्हणाला, "मुनिवर्य, माझ्या खरेच लक्षात आलेले नाही. कृपया नीट सांगाल का?"

"हे त्वर्य स्पष्टीकरण आहे" असे म्हणत ऋषी आपले काम करीत राहिले.

ऋषींच्या बोलण्या-बोलण्यातून, कृतीतून राजाला त्याच्या प्रश्नांचे उत्तर मिळाले. शोभ्य वेळ आली आहे किंवा नाही, असा विचार करत धर्य वेळ बघण्यापेक्षा कामाला सुरुवात करावी. त्याप्रमाणे ऋषींच्या वृत्तारोपणाला पावसाचे साथ दिली, त्याप्रमाणे आपण मनापासून हाती घेतलेल्या कामाला वेळेची साथ मिळतेच! हेच अंतिम सत्य आहे!

ऋषींना नमस्कार करून राजाधारी मराठे राजा आपल्या प्रसादात परतला.

भयंकर घाटी

12

(क्षत्रिय मुदकांच्यासारखे वेगाने करामचे उगून केशव व जयफळाने ब्राम्हदंडी मांत्रिकाच्या गुहेतले सोने चोरले. त्याचवेळी ब्राम्हदंडी ओरडत आपल्या दालनांतून बाहेर पळायला लागला. त्याला पहारेकऱ्यांनी पकडले, व इतर पहारेकऱ्यांनाही बोलावले. त्यानंतर...)

भात्याचे टोक आणि शिपायांचा ओरडा पाहून ब्राम्हदंडी मांत्रिकाची झोप उडाली. तितक्यात तिचे दोनतीच शिपाई पळतपळत आले आणि त्यांच्याभोवती कोडाले करून उभी राहिले.

"हा पाखंडी पळून जाणार होता. अरे बघता काय, भाता फेका ना!" असं म्हणून शिपायांनी भाता उचलला. ब्राम्हदंडीचा जीव धोक्यात यांचला. थोडा वेळ त्याच्या तोंडून शब्दच पुटेना. नंतर जरा धीर करून कापऱ्या आवाजात तो म्हणाला, "शूर शिपायांनो, मला मारू नका. मी

पळून जायचा प्रयत्न करीत नाही."

"तू पळून जात नव्हतास का? मग हे काय 'चातुर्य' वृं छोटं सांगतो आहेस की नाही?" असं म्हणून त्या पहिल्या रैनिकाने भाता उलटा करून त्याला जोराने मारला.

ब्राम्हदंडीला त्यामुळे जखम झाली व तो खाती पडला. लटपटत तो म्हणाला, "अरे, शूर मर्दानो, मला मारू नका. मी झोपलो होतो तेव्हा मला एक वाईट स्वप्न पडले आणि मी त्या स्वप्नातून जाग झालो आणि बाहेर पडत आलो.

"चांबोबा"

सप्टेंबर २००६

12

चांदीबा

पूर्वीच म्हातारा चिद्दून, ओरडला, "बाबा... नाही... शुद्ध...!"

केशव व जयमल्ल त्याला घेऊन निघाले. केशवने पित्याचा हात पकडून एक पाऊल पुढे टाकत म्हटले, "गुरू, चला आता निघू या, जेव्हा होण्यापूर्वी एखाद्या भावाला शिरायला हवं. रात्री तिथे राहून सकाळी आयण घोडे बिकत घेऊन पुढे जायला निघू. जर राजकुमार व त्याचे गुरू यांना पायी प्रवास करताना लोकांनी पाहिले तर ते काय म्हणतील?" "त्यांना संशय येईल कांहीतरी अपक्का पसंतीस, आणि आपल्याला नव्या अडचणीशी सामना करावा लागेल."

ते दोन प्रहार चालत राहिले, आणि अंधार होताहोता एका गांवात पोचले. जेव्हा ते एका वाटेवरून जात होते, तेव्हा तिथे पादावर बसलेल्या लोकांचे बोलणे त्यांच्या कानावर पडले, त्यामुळे त्यांना भीती व आश्चर्य वाटले.

"ब्राम्हदंडी मांत्रिक दोन अंगरक्षक बरोबर घेऊन विंध्याचलाच्या दिशेने जातो आहे. तिथे एक औषधी वनस्पती आहे, त्या औषधीने तो

राजकुलचे फोड बरे करील. आजपर्यंत कुणीही वैद्य तो मांत्रिक वनस्पती घेतला जात नाही.

"यांत कांहीतरी घोका आहे. पण आपण राजकुमार आहोत, गांधर्वांपाकडे आपण लक्ष देता कामा नये" जयमल्ल म्हणाला आणि त्याने केशवला खूण केली व पाठवरच्या लोकांना विचारले, "इथे कुठे कांहीतरी जेवायला मिळेल का?"

एका वृद्धाने सांगितले, "इथे जवळच एक खानाबळ आहे, पण तिथे आज तुम्हाला बहुधा कांहीही मिळणार नाही. कारण ब्राम्हदंडी हा मोठा वैद्य व त्याचे अंगरक्षक तिथे आज रात्री राहणार आहेत. हे ऐकून केशव व जयमल्ल स्तब्ध झाले. केशवने निराशा चेष्ट्याने जयमल्लाकडे बघितले. जयमल्ल विचारांत पडला. पण म्हातारा चटकन म्हणाला, "अरे, तसे असेल तर देशाटन करायला निघालेल्या राजकुमारीची खानाबळीत कशात राहायला हवं? शिष्यांनो, चला, जाऊ या!" असं म्हणून तो पुढे निघाला. (अपूर्ण)

सप्टेंबर २००६

18

चांदोबा

वेताळ-कथा

दोन सुंदरी

शब्दाचा पक्का विक्रमार्क पुन्हा सादरपणाने येता; त्याने साडावरून शव खाली उतरवले आणि आपल्या खांद्यावर घेतले. नंतर तो स्मशानाच्या दिशेने चालायला लागला. तेव्हा शवांत लपलेल्या वेताळाने म्हटले, "राजन्, मध्वरात्री दगाचा गडगडाट होतो आहे, यिज्ञा कमकल आहेत. मुतेप्रेने ओरडत आहेत. तरीही तू बेडरपणे पुढे चालतो आहेस. तुझे हे असे वागणे मला तरी अयोग्य वाटते. मी तुला नेहमी सावध करतो, व तुला सांगतो की तू एक श्रेष्ठ राजा आहेस, आणि राजाची कांही निश्चित कर्तव्येही असतात, पण या कर्तव्यांना तू

सप्टेंबर २००६

विसरलेला दिसतोस; हे तुला शोधत नाही. तुझे उद्दिष्ट साध्य झाले तरी तुला त्याचे फळ मिळेलच, माची काय खावी आहे? मला तर वाटतं की ते फळ तू तुमच्या कुणाच्या हाती सुपूर्द करशील आणि तू मात्र विकाम्या हाती परत जाशील. उदाहरण म्हणून मी तुला युवराज जयंतची कहाणी सांगतो. त्याला फळ मिळाले खरे, पण बरेच मनामुळे स्थाने ते हातचे गमावले." आणि तेनाळाने पुढील गोष्ट सांगितली.

चंद्रगिरीचा महाराज सज्जन झाला होता. त्याचे लग्नजोगे बरे झाले, तेव्हा त्याला तीव्रपणे वाटले की त्याला आवडेल अशा मुलीशीच लग्न करावे. त्याच्या मातापित्यांनी अनेक मुलींची नावे सुचवली, पण त्याने सर्वांना नकार दिला.

एक दिवस फिरायला जाऊन परत आल्यानंतर

जयंतच्या आईने त्याला एक तसवीर दाखवून सांगितले, "ही प्रतापगडची राजकन्या आहे. राजाची एकुलती एक मुलगी आहे. माझ्या बहिणीच्या माहेरच्या लोकाना ही मुलगी फार आवडली त्यांना वाटतं की ही मुलगी सर्वप्रकारे तुला सजेशी आहे."

जयंतने ती तसवीर धडपणे पाहिलीखिल नाही आणि तोंड म्हणाला, "ही कन्या मला मुळीच जायखली नाही."

आणि तो तिथून निघून गेला त्या रात्री जयंतला बराच वेळ झोप लागली नाही, त्याला वाटलं की राजवाड्यात राहून मनपसंत बघू शोधता येणार नाही. एज्यात हिंदूत फिरून बघायला हवं. वेशांत करून तो बोडबावर बसला आणि तिथून निघाला.

सूर्योदय होईपर्यंत, तो एका दार अरण्यांतल्या डोंगरी भगांत पॅचला. तिथे डोंगरावरून एक मनमोहक धबधबा खाली दगडगोठ्यांवर कोसळत होता.

त्या धबधब्बापारून जरा दूर आंतरावर एक सुंदर कुटीर होते. बोडबावरून खात्री उतरून तो त्या कुटीराजवळ गेला.

तिथे अंगणात रंगीबेरंगी फुलांच्या झालांमधे दोन सुंदर मुली फिरत फुले तोडत होत्या. अशा देखण्या मुली जयंतने आजपर्यंत बघितलेल्या नव्हत्या.

तो त्यांच्याजवळ जाऊन म्हणाला, "तुम्ही दोघीजणी अप्रतिम सुंदर आहात. पण या

अरण्यात तुम्ही का राहता. त्याचे कारण मला कळेल का?"

जयंतला शाहू प्रथम त्या बाबतच्या, पण नंतर त्यांनी उत्तर दिले, "सौंदर्य म्हणजे काय त्याचा अर्थ कुणीच सांगू शकत नाही. बघणाऱ्याच्या नजरेत सौंदर्य असते. आमचे वडील एक श्रेष्ठ ज्योतिषी आहेत. त्यांचे म्हणणे च निश्चय आहे की जर आम्ही बघत्या नयनमनोहर बालावणांत एक वर्षभर राहिलो तर आमचे भविष्य उज्ज्वल व सोनेरी होईल. म्हणून हे स्थान त्यांनी आपल्यासाठी पसंत केले. जवळच्या एका राजाच्या निमंत्रणावरून ते त्याच्या राज्यांत काल गेले आहेत."

त्या सुंदर मुलींनी त्याची अस्मरविचारण्या-पूर्वीच जयंतने सांगितले,

"मी मनपसंत बघू शोधण्यासाठी राजवाड्यांतून कुणाला न सांगता निघालो आहे. याबाबत मला माझ्या मातापित्यांचा हस्तक्षेप नको आहे. तुम्हा दोघींपैकी मी एकीशी विवाह करायला मी तयार आहे. तुमचे पिताश्री परत आले की मी त्यांच्याशी बोलतो."

जयंतने आपला विचार स्पष्टच सांगितला, आणि त्या दोघी चकितच झाल्या. त्यांनी एकमेकींशी बोलून नंतर म्हटलं, "आम्ही दोघी जुळ्या बहिणी आहोत. आमच्या बहिणांनी फार पूर्वीच सांगितलं होतं की आमचा दोघीचा विवाह एकाच पुरुषाशी होणार आहे."

"तर मग मी तुमच्या दोघीशी विवाह

करायला तयार आहे, जरी तुमचे दोघींचे रूप सारखे असले, तरी तुमचे गुण वेगवेगळे असू शकतील. मी कोण आहे हे तुम्हाला आत्तापर्यंत कळलेतच आहे. तुमची मनस्थिती काय आहे त्याबद्दल थोडे काही सांगा." शेजारच्या एका दगडावर बसत जयंतने त्यांना सांगितले.

दोघींनी हसतच उत्तर दिलं, "आम्ही दोघीही जिद्दी आहोत, अतिशय हट्टी आहोत. जे मनांत येतं, ते करून दाखवल्याखेरीज आम्हाला शांतपणा नसतो. कोणत्याही कामाला किंवा त्यागाला आम्ही केव्हाही तयार तयार असतो."

"अस होय" पण तुम्ही खरखर सांगा की माझ्याबद्दल तुम्हा दोघींचं काय मत आहे?" पुन्हा त्यांनी आपसांत बोलून जमंतला सांगितले, "बहिणांनी फार पूर्वी आम्हाला सांगितलं होतं

की आमचा पती अतिशय बुद्धिमान आणि विचारी असेल. आमची नांव अहेत मंदा आणि चंपा. आमच्यापैकी मंदा कोणती आणि चंपा कोण, हे तुम्ही सांगू शकतात?"

काही वेळ विचार करून जयंतने मंदा कोणती व चंपा कोणती हे अगदी बरोबर सांगितले. त्या दोघीही आश्चर्यचकित झाल्या व त्यांनी विचारले, "हे आपल्याला कसं समजलं?"

जयंत म्हणाला, "तुम्ही जुळ्या बहिणी आहात. पण साम्य असलं तरी एकीची कोल गृलानी आहे आणि दुसरीची पिबळसर. त्यावरून एकीचे नांव मंदा व दुसरीचे चंपा देवले आसावे, अर्थात ही माझी कल्पनादेखील असू शकते."

"आमच्या वयातही कांही क्षणांचा फरक

आहे. आमच्यातली थोरली कोण. ते तुम्ही सांगू शकाल का?"

दोघींनी विचारलें. क्षणभर विचार करून जयंत म्हणाला, "त्याच्यासाठी मला संध्या-काळपर्यंत वेळ हवा." दोघींनी हाता मंमंती दिली.

संध्याकाळी त्या दोघींनी त्याला कैलीच्या पानावर दोन भाज्या, चटण्या व खिरिशकट स्वादिष्ट जेवण वाटलं. जेवण्यानंतर जयंत त्याला न्हावाला, "तुज्यापैकी मंदा मोठी आहे आणि चंपा धाकटी!"

"वा, अगदी बरोबर ओळखलं. पण हा निर्णय कसा काय घेतला?" मंदाने विचारलं.

"बाहूनेक ठिकाणी शेरली बहीण स्वयंपाक व धाकामांल लक्ष देते आणि धाकटी धातली बाकी लहानमोठी कामे सांभाळते. मंदाने स्वयंपाक केला, आणि चंपाने पाने मांडून जेवण वाटले, ते मी लक्षपूर्वक बघितले होते म्हणून मी हा निर्णय घेतला." जयंतने खुलासा केला.

दोघीजणींनी कुजबुजत कांहीतरी चर्चा केली आणि नंतर जयंतजवळ येऊन त्या म्हणाल्या, "तुम्ही बुद्धिमान आहात आणि तुमच्यांत तार्किक विश्लेषण करण्याची एक अयामान्य शक्ती आहे, हे आम्हाला मान्य आहे. पण आम्ही दोघींच्य पातन-पोषणाची आर्थिक शक्ती तुमच्याकडे आहे का?"

त्यावर जयंत जोराने हंसला आणि त्याने आपली ओळख त्यांना दिली. नंतर त्याने

विचारलं, "अजून काही शंका असले तर आताच विचारून घ्या."

त्यावर मंदा जगेच म्हणाली, "जन्म-पत्रिकेनुसार आमचा विवाह एकाच पुरुषाशी होणार आहे आणि आम्हिला दोघींना एकाच दिवशी मुलगे होणार आहेत, पण छोट्या चंपाचा मुलगा कांही क्षण आधी जन्मत आणि माझा मुलगा कांही क्षणांनंतर. अशा परिस्थितीत आमच्यापैकी कुणाच्या मुलाला आपण राजा म्हणून घोषित कराल?"

जयंतने उत्तर दिलं, "ह्या प्रश्नाचे उत्तर घायला मला थोड अवधी हवा." "ठीक आहे, रात्री नीट विचार करा आणि मग सकाळी आपला निर्णय ऐकवा." दोघी बहिणींनी एकदम म्हटले.

त्या रात्री जयंतची झोपायची व्यस्रया एका वेगळ्या खोलीत केवी होती. दुसऱ्या दिवशीच पहाटे मंदा व चंपाचे वडील परत आले. मंदाने पित्याला सारी कहाणी सांगितली आणि चंपाने जयंतच्या खोलीत बांकून बघितले. जयंत तिथे न्हेहता.

ती परत आली आणि म्हणाली, "ते त्या ठिकाणी नाहीत. भावी राजाची आपण एक दिवस सरसराई केली, एवढीच आपली कुवत!"

या घटनेनंतर कांही महिन्यांनंतर जयंतचा विवाह त्याच्या मातापित्यांनी निवडलेल्या तरुणीशी झाला.

वेताळाने ही कहाणी सांगितली व म्हटले, "राजन्, मंदा व चंपा या दोघी शुंदरींनी जयंतचे

वागणे आगदीच न शोभणारे, अव्यवहारी व उद्धटवणाचे वाटले, आपली भावी पत्नी स्वतःच निवडण्याचा निश्चय करून तो भरातून बाहेर पडला. त्याच्याशी क्षम करण्यासाठी वोन सुंदरी तयार झालेल्या होत्या. तरीही त्याने त्याचा स्वीकार केला नाही. आणि प्रातापित्यांनी निवडलेल्या मुलीची विवाह करायला संपत्ती दिली. हा त्याचा निर्णय ज्योत्स्य नव्हता का? त्याची मर्णावा पूर्ण झाली होती, पण त्याने झलतेच कांहीतरी ठारले. ही त्याची चूक व त्हादीपणा, विक्षिप्त व विचित्र नाही का वाटत?

माझ्या या शब्दांचे समर्थनपूर्वक उत्तर तुला माहीत असूनही जर तू गुप्प बसतास तर तुझ्या मस्तकाचे तुकडेतुकडे होतील."

शिक्रमार्क म्हणाला, "मंदा व चंपाने जयंतचे लग्नार्थ, बुद्धिमत्ता व तर्कज्ञान जाणून घेण्यासाठी कांही कठीण प्रश्न विचारले. ते प्रश्न व त्यांची स्वतःबद्दल सांगितलेली माहिती ऐकल्यावर जयंतला समजले की या दोघी हरी, अहंकारी, व राजवीपक्षी जास्त दुष्टाई आहेत. कोणत्याही

सप्टेंबर २००६

24

चांदोबा

परिस्थितीत त्या स्वतःचे म्हणणे खरे करणाऱ्या आहेत.

असल्या स्वभावाच्या स्त्रिया कुणासाठी कधीही मुख देत नाहीत, हे सत्य जयंतला उमगले. या दोघी जा त्याच्या गण्या झाल्या तर आपलाच पुत्र वाटस बहावा, म्हणून त्यांनी गंभीर समस्या निर्माण केली असती. त्याच्यामुळे राजमहलात शांती राहिली नसती व राज्यही सुरक्षित राहिले नसते, देशाची सुरक्षा, व प्रजेचा संतोष हे राजाला स्वतःच्या इच्छेपेक्षा जास्त महत्वाचे व आवश्यक असायला हवे. असा चांगला विचार करूनच जयंतराजाने आईवडिलांनी निवडलेली बघू योग्य झाली, आणि ते न्यायी बुद्धीचे लक्षण आहे.

त्यांत त्याची विचाराची पद्धत व तर्कशक्ती स्पष्ट समजते. त्यांत त्हादीपणा किंवा चुकीचा निर्णय काहीमध्य नाही "

राजाचे मौन भंग झाल्यामुळे वेताळ उवा- राहित गायन झाला आणि पुन्हा शाळावर जाऊन बसला. (कें. सुचिन्नादेवीची रचना)

खास बातम्या

नऊ वर्षांचा

चित्रपट दिग्दर्शक

कांही वर्षांपूर्वीच नऊ वर्षांच्या किशनने चोरोस कचड चित्रपटांतून आणि पांच टीव्हीवरच्या महामालिकांतल्या १००० मणामधून वेळेच्याप्रमाणे उभे राहून काम केले होते.

पण आता तो दिग्दर्शक बनला आहे, त्यामुळे तो कॅमेऱ्यामागे जखत दिसतो. त्याने दिग्दर्शन केलेला पहिला चित्रपट ८०% फूटपाथ, हा लोकरच पदब्यावर झळकिल, त्याने सेटवर काम करताना आपल्या दिग्दर्शकांमधून पक्क्या दिग्दर्शका व कॅमेरामनना त्यांची कला शिकवावची त्याने गळ घातली. एक दिवस त्याला रस्त्यांत कांही मुले फिरवोळ बसत व वर्तमानपत्रे फिरवताना दिसली. ती मुले अनाथ होती असे त्याच्या बडिलांनी सांगितले. किशन घरी गेला आणि त्याने शाळेत जाण्याची इच्छा असलेल्या एका अनाथ मुलाची कथा लिहिली. त्यावर त्याने चित्रपट करावा असे बडिलांनी खुचवले, आणि त्याच्या आईने या चित्रपटाची निर्मिती कायची तयारी दर्शविली. यांतल्या भूमिकांसाठी जॅकी शॉफ, सीरुच शुक्लसरखे जाणकार कलावंत, व राष्ट्रीय पारितोषिक मिळवणारी कचड अभिनेत्री तारा, हे किशनला मिळाले आहेत.

त्याचे कोवळे वय त्याच्या दिग्दर्शनाच्या आड आले नाही. "प्रत्येकजण इतर दिग्दर्शकांप्रमाणेच माझ्याशी वागते," किशनने सांगितले. जगांतला सर्वात लहान बयाचा दिग्दर्शक बनण्याची त्याची इच्छा आहे. 'गिनेस'कडे त्याचे नांव व कागदपत्रे गेलेली आहेत. नेदरलंडच्या तेरा वर्षे बयाचा शिंदनी तीम याने १९६३ मध्ये एका चित्रपटाचे दिग्दर्शन केलेले होते. हा आजपर्यंतचा निक्रम मानला जातो. किशनचा जन्म ६ जानेवारी १९९६ मध्ये झाला असून तो गातो व संगीतही देतो. त्याच्या पहिल्या संगीत आल्बमच्या १५,००० प्रती खपल्या आहेत.

चांदोबा

25

सप्टेंबर २००६

उद्देशाने कठोर शब्द उच्चारले. कारण ती कांही साधीसुधी तलवार नव्हती, ती हिंदुस्तानच्या इंग्लिश गव्हर्नर-जनरलने राजाला भेट दिलेली तलवार होती. ती राजाच्या प्रतिष्ठेची बाब होती. राजाच्या आरडाओरडाचा स्वामीच्यावर काडीमात्र परिणाम झाला नाही. राजा ओरडत होता,

"अरे देवा! कसला हा वेडा साधू! माझी सर्वात श्रेष्ठ दौलत बुडाली. आता मी काय करणार?"

नाच किनाऱ्याला लागली, तेलंगास्वामीने उधळ पाण्यात सहज हात बुडवला आणि दोन तलवारी बाहेर काढल्या. ते पाहून राजा चक्रावला. स्वामीने राजाला त्यांतली आपली तलवार

ओळखून

अगदी तेताने तलवार घेतली.

गोंधळलेल्या राजाला स्वामीने विचारले, "ही तलवार तुमची दौलत आहे ना? मग तुमची दौलत तुम्हाला ओळखून घेता नाही का येत?" स्वामीने त्यांतली एक तलवार पाण्यात टाकली आणि दुसरी तलवार, जी राजाची होती, ती राजाच्या हातांत दिली.

अवाक झालेल्या राजाला आपला मूर्खपणा समजला. साणसे आपले म्हणून जे मानतो ते किती फोल असते हे राजाला कळले. त्याचबरोबर सध्या योगीच्या हातांत सारे कांही असूनही त्याच्या मानकीचे एक बोटभर वसदेखील नव्हते.

(एम्.डी.)

गारुडी राजा

भटेंद्रपुरी राज्यांत सर्पवर नांवाचे एक गांव होते. त्या गावात सांबशिव नांवाचा एक गारुडी रहत असे. साप पकडून त्यांना नरळ (विष) ओकायला जावण्यांत तो अगदी निपुण होता. सर्पवशावर इलाज करायलाही त्याचा हातखंडा होता.

कन्याचे वर्षानंतर त्याला मुलगा झाला. त्याने मुलाचे नाव ठेवले 'नागराज'. तो त्याचे संगोपन करू लागला. सांबशिवच्या वायकोचा ज्योतिष, जन्मकुंडली, यांच्यावर खूप विश्वास होता. एकदा तिने एका प्रसिद्ध ज्योतिष्याला नागराजची जन्मकुंडली दाखवली.

ज्योतिष्याने ती जन्मकुंडली लक्षपूर्वक पाहिली आणि तो एकदम आश्चर्याने सांबशिव वाम्पत्याला म्हणाला, "अरे वा! अगदी भित्तक्षण गोष्ट आहे. तुमचा मुलगा राजा होईल. बाऱ्या नशिवांत एज्योग आहे."

सांबशिव म्हणाला, "माझा मुलगा राजा होणार? अगदी चेष्टा करू नका. खर काय ते मरगा." त्याच्याकडे नागराजची कुंडली परत देत

ज्योतिषी म्हणाला, "चेष्टा करीत नाही. अगदी खरे सांगतो आहे. तुमचा मुलगा राजा झाल्यावर मात्र मला विसरू नका."

सांबशिवला हळू हळू वाढायला लागले की कदाचित ज्योतिष्याच्या भाकितामध्ये तथ्यही असू शकेल, मग त्याने विचार केला, आपला मुलगा राजा झाला तर तो अशिक्षित असणे योग्य होणार नाही. म्हणून त्याने मुलाला शाळेत घातले.

आता नागराज दहा वर्षांचा झाला. वडिलां-प्रमाणांचे साप पकडण्यांत तोही अगदी निपुण बनला. शिक्षणांतही तो खूप हुशार होता. संपूर्ण वर्गात त्याच्याइतका हुशार कोणीच नव्हता. सगळे वर्गमित्र त्याचा खूप हेवा करायचे. त्यामुळेच ते नागराजच्या परिवर्तिलाज राजयोगावरून त्याला दोमणे भारायचे आणि 'गारुडी राजा' असे म्हणून त्याची हर उद्धवायचे.

नागराज वयांत येईपर्यंत सांबशिव म्हाताण झाला होता. तोपर्यंत नागराज सापांच्या विषयात सर्वज्ञ झाला होता. सर्पवशावर तो अगदी अचूक

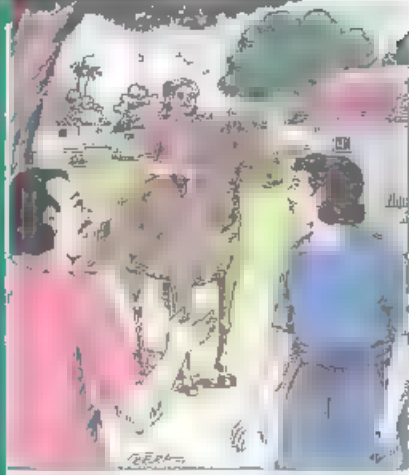
धन्यदामामा प्रश्नावली स्पर्धा - ६ (जुलै २००६)

अनिर्वत लहू हिरे
C/o. प्राथमिक आरोग्य केंद्र,
औतूर, ता. जुन्नर, जि. पुणे
महाराष्ट्र - ४१२ ४०९.

शु. तेजस देवदत्त बडगावे
C/o. बडगावे किरणा स्टोअर्स,
मु. पो. सातारा रोड, पिनकोड - ४१५ ०१०
ता. कोरेगाव, जि. सातारा. (महाराष्ट्र)

'चांदोबा' - प्रश्नावली-६ची उत्तरे (जुलै ०६चा अंक)

१. कोरिया देशाच्या दंतकथेतील राजा, 'राजा धडा शिफला'.
२. दिलोई (आलाम).
३. चौदा.
४. गोदावरी.
५. १६ ऑक्टोबर.
६. परिया (हड्डिचा इरण).
७. मि. बट्टुचिन्न वस्यवजी.
८. बांगला कोण, वाईट कोण? (गुजरातची लोककथा).

इलाज करायचा सावशिवच्या मनात आता सारखे येत होते की एकदा आगल्या मुलाला मिहामनावर आरुढ झालले पांडित की आषाण सुखाने मरायला पोकळे। पण अजून तस काहीच घडत नव्हत नागराजच लग्नाच बघली झाले नान पण सामग्रिबला वाढायचे आताच नागराजच लक्ष करण्यापेक्ष तो राजा झाल्यावर धूम धडाक्यात त्याचे लग्न लावून द्यावे आणि तो सोहळा पाहून आपण धन्य व्हावे त्याला या सदर्भात पुन्हा एकदा त्या ज्योतिष्याची भेट घ्यायची होती पण लक्ष्मणाबुच घेऊ नयेन झाले होते

इतक्यात अनपेक्षितपणे एक घटना घडली राजाचा एक सैनिक घोरुचावळन संपरगधीत एका गर्हिलून जाताना नागराज त्याच्या वाटेन आला सैनिक गुलकानून त्याला म्हणाला "तु

कोण आहेस? वेडाकला अग्रेस की घमेडखोर? आधी माझ्या वाटेतून वर हो "

हे सगळी ऐकून तेंथील एक ग्रामस्थ सैनिकाला म्हणाला, "आमच्या नागराजला आदरान बगवा, तो होणारा राजा आहे "

सैनिकाने आश्चर्याने त्या दोघांकडे पाहिले आणि तो तेंथील निघून गेला परंतु एका आठवड्यानंतर काही सैनिक सर्पवर गावात उगल आणि नागराजला राजा विजयवर्धनकडे घेऊन गेले

या घटनेच्या संदर्भात गांवात तरत होच्या अफवा पसरल्या एकजण म्हणाला, "आपण नागराजला भावी राजा अस मनीधतो हे खऱ्या राजाला कळल्यावर तो कसा गप्प बसेल? नागराजचा शिक्छेड करणारासाठीच घेऊन गेले असतील "

हे ऐकून सावशिव भोतीने थरथर कापू लागला त्याला नैराश्यान घेऊन टाकल आणि ज्योतिष्याच्या भाकितावरचा त्याचा विश्वास पार उडून गेला तो कालीमातेच्या भविष्यत गेला आणि हास ओढून प्रार्थना करू लागला, हे माते, माझा मुलगा राजा नाही झाला तरी चालेल फक्त तो मुलुरुप घरी परत येऊ दे एवढीच कृपा कर "

पण काहीही विपरीत घडल नाही उलट, राजा विजयवर्धनने जाहीर केले की आपली मुलगी नागम्माबा हिचा विवाह नागराजशी होईल हे प्रकृत सच प्रजाजन खूपच आश्चर्यचकित झाले आणि अपांधाने म्हणू लागले "बा! छान! राजकुमारीचा विवाह एका गरुडकाशी! "

सावशिवला आनंद माळ गगनांन मानेना

ज्योतिष्याचे भाकिता आता खरं ठरणार होते सर्वसमधील सगळ्या ग्रामस्थांच्या आनंदालाही पागावार उरला नाही आपल्या गावचा एक रहिवासी आता राजा होणार याचा त्यांना खूप अभिमान वाटू लागला

सर्वकाच राजकुमारी नागम्मा आणि नागराजचे लग्न अगदी थारापाटात झाले नागराजच्या आईवडिलांचे स्वागत आण मानवान अगदी चांगल्या प्रकारे केला

एक रात्री नागराज आणि राजकुमारी नागम्माबा विछान्यावर झोपले असताना नागराजाला सापचा फुत्कार ऐकू आला त्याक्षणी तो होले उघडून पहातो तो एक साप फडा काढून नागम्माबाच्या दिशेने येताना त्याला दिसला नागराज फटकन बिछान्यावळन उठताना त्याने बाफला शेंपटी घेऊन हुवेत फिरवून जोरात

जोडणीवर आपटले सडफडत सापाने निघे रा प्राण सोडले

इतक्यात राजकुमारीलाही जाग आली आणि नागराजने तिला संपूर्ण हकीकत सांगितली तिने नागराजच्या त्याचाच खूप थरथर केला आणि ही गोष्ट राजाच्याही कानावर गेली राजा विजयवर्धनने अत्यानशाने नागराजला मिठी मारली आणि तो म्हणाला, "मुला तुझ्यामुळेच माझ्या एकुलत्या एका मुलीला जीवदान मिळाले, " तथा त्याने सविस्तरपणे नागराजला राज कुमारीचा विवाह त्याच्याशी करण्याचे कारण सांगितले

विजयवर्धनचे जाजोबा अजयवर्धन यांनी खूप वर्षे राज्य केले म्हणतायणी त्यांनी आपला मुलगा जयवर्धन याला गादीवर बसवले आणि उर्वरित आयुष्य देवपूजेत घालवावे आध्यात्मिक

शिकण काही मला जमायच नाही लहानपणा-पासूनच मी भित्रा आणि मूठ आहे. तुम्ही शिकवलेल हनुमान चालिसा पाठ करायला मला दहा वर्षे लागली मग इतके मंत्र शिकायला किती वेळ लागेल?"

अशातच रंगनाथच्या लहान बहिणीच सगळं ठरल रंगनाथ नमस्खंदीगाठी शहरात आला १९८१ त्याने बहिणीगाठी दहा साड्या घेतल्या साड्यांचा बस्ता घेऊन तो दुकानांतून बाहेर पडला इतक्यात स्थानातून चाललेल्या एका परिचिताने त्याला अगदी त्याच्या जपळच्या नातेवाईकाचं लिहून झाल्याचं सांगितलं रंगनाथ तसाच परत दुकानांत गेला आणि दुकानदाराला म्हणाला, 'आताच माझ्या अगदी जवळच्या एका नातेवाईकाचं नियम झाल आहे मला निकडं जायलाचं हवं तेव्हा मी साड्यांचे हेगाठोडे आता

२५०० १९८१ नंतर येऊन घेऊन आलो

नातेवाईकाच्या अन्वयायेतून रंगनाथ घरी येईपर्यंत खूप रात्र झाली होती आणि त्याची तब्येतही ठीक नव्हती हळू हळू त्याला नाप चढू लागला कुस त्या बिबशीही त्याला बरे वाटत नव्हतं त्याने सुखाला बोलावून सांगितलं, 'तुम्हा कापडदुकानारा जाऊन साड्यांचे गाठोडे घेऊन ये मात्र अंधश्रद्धेच्या आत घरी परत ये घाटेन चालिसाची धोका आहे तूला सावध रहा ' त्याने सुंदरला गाडीभाड्यासाठी म्हणून बीस रुपये दिले

सुंदर शहरात पोचल्यावर त्या कापड दुकानात गेला त्याला बघताक्षणीच दुकानदार म्हणाला 'साड्यांचे गाठोडे न्यायला आलास रात' १९८१ मध्ये महामंद्या साड्या आहेत तेव्हा साभाळून जा."

गाठोडे डोक्यावर घेऊन सुंदर बाहेर पडला त्या गल्लीतच पुढे एक मिठाईच दुकान दिसल्यावर त्याने विचार केला "गाडीभाड्यान बीस रुपये घेतल्यापेक्षा त्याची मिठाई घेऊन द्यावी आणि मग आतामान चासत घरी जावे

मिठाई खरेदी करून ती खात खात तो पश्ची अ थराकडे निघाला आता चांगलाच अपार पडू लागला झोता एका झाडाखाली पाच हडली गण्या मारून बसल्या हो सुंदरला येताना पहिल्याच त्यानी वीरुप धारण केले आणि टाळ्या वाजवून त्यानी सुंदरला आपल्याजवळ बोलावले

सुंदर मनातून चांगलाच धाबंरला होना पण याने विचार केला, 'मला वाटलं चोर आहेत पण पुरुष चोर असतात या तर बायका

आहेत असा विचार करीपर्यंत त्या बायका त्याच्याजवळ येऊन म्हणाल्या आमच्या एका नातेवाईकाकडे लग्नसमारंभ आहे निकडं चाललो असताना आम्ही रस्ता चुकलो अरे या गाठांइयात काय आहे?"

सुंदर घाटपणे म्हणाला "हे साड्यांचे गाठोडे आहे माझ्या बडिलानी आपल्या बहिणीसाठी या साड्या घेतल्या आहेत "

आम्हालाही पाहू दे ना बघू या कशा आहेत साड्यांचे ते ' अस म्हणत त्यानी सुंदरच्या हातातून गाठोडे काढून घेतले

सुंदरने जवळच पडलेली एक झाडाची पांटी उचलली आणि त्याच्यावर उगळून म्हणाला, 'तुम्ही बायका चोर आहात वाटत खनखद साड्यांना हलत नाहीत ना."

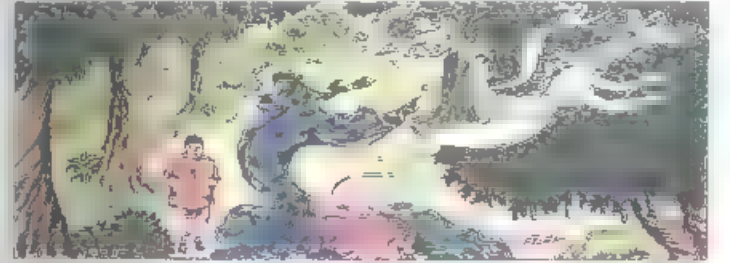
इतक्यात त्या बायकांनी एक छोटा बटवा गुंडाला वेऊकेला आणि म्हणाल्या "या बटव्यात एवढी सोळा मोह्या आहेत, त्याही सोन्याच्या आम्ही लग्नाला जाताना नवरीला भेट बायला घेतल्या होत्या पण आम्ही मुदूर्ताच्या वेळेत तिथे काही पोचू शकणार नाही तेव्हा या गुंडाला घेऊन टाक आम्हाला फक्त या साड्या पाहू दे "

सोन्याच्या मोह्या म्हटल्यावर सुंदरचे डोळे लकाकले तो तसेच फतवत मालून जमिनीवर बसला आणि त्या मोह्या माजू लागला दोन तीन मिनिटांनंतर सुंदरला त्या हडलींचा विचित्र प्रकार हसण्याचा आवाज आला त्याने मान वर कळून पाहिल तर त्या हडली साड्यांचे गाठोडे सोदून त्यानील साड्या नेसण्याच्या तयारीत होत्या

सुंदरला काहीतरी शका आली तो एकदम भयभीत झाला त्याला वाटलं या बायका नाहीत हडलींच असणार त्याने मोठ्या आवाजात हनुमान चालिसा म्हणायला सुरवात केली कुस याच क्षणी त्या हडली किंबाळत किंचाळत लिगळ्या झाडावर जाऊन बसल्या

हनुमान चालिसा म्हणत म्हणतच सुंदरने सगळ्या साड्या गंछा करून गाठोडे बांधले आणि मोह्याही बरोबर घेऊन तो सकाळी जरी पोचला

अशा प्रकारे, हडलींच्या कृपेने सुंदरच्या आत्माचे लग्न धुमधडाक्यात आले त्याच्या बडिलानी त्याच्यासाठी काचचे छानसे मिठाईचे द्रकात धाडून दिले आणि सुंदरची मिठाईच्या दुकानाची इच्छा एकदाची पूर्ण झाली

दुःखाचं मूळ-लोभ

काशी येथे ब्रह्मदत्त नावाचा राजा राज्य करीत होता. त्याला दोन मुलां होते. उत्तरवय झाले तेव्हा राजाने आपल्या थोरल्या मुलाचा राज्याभिषेक करून धाकट्याला सैन्याची म्हणून नेमण्याचे ठरविले. आगदी राज्याभिषेकाच्या वेळी मोठा राजाला बंडून म्हणाला, 'मला हे राज्य नको, धाकट्यालाच राज्य करू दे.'

ती काशीचं राज्य साहून दूर एका सामान राज्याच्या राज्यात गेला. तेथे तो एका श्रीमंत माणसाच्या घरी नोकरी करू लागला. दिवसभर तो त्या श्रीमंताच्या बराच गडबाचे काम करी.

आता काळ नांदल्यावर काशीच्या राज्याचे बाही अधिकारी जमिनीची मापे बरी घेत. त्याच्या राज्यावर सरवीन त्या सामंत राजाच्या राज्यात येऊन गेल्याने त्यांनी त्या श्रीमंताच्या घरी काम करणाऱ्या युवराजाला पाहिले व त्याच्याबाबती आपली भक्ति व श्रद्धा दर्शविली. ते ब्रह्मदत्त त्या श्रीमंत माणसाने युवराजाकडे येऊन विनंती केली की 'आपण आणला धाकटा

भाऊ. काशीचे महाराज यांना 'वि लिहून माझ्यावर लग्नापारा कर द्या' कमी करावा! युवराजाने तसे पत्र लिहिले व काशीच्या राजाने कर कमी केला.

ही गोष्ट सर्वांस कळल्यावर गांवातील अनेक लोक युवराजाकडे आले व त्यांच्याबाबत कर कमी करण्यासंबंधी राजाला लिहिण्यास विनंती करू लागले. सर्वांच्यातर्फे युवराजाने आपल्या धाकट्या भावाला पत्र लिहिले आणि सर्वांनी इच्छितल्याप्रमाणे जमिनीवरचा कर कमी करण्यास राजाने मजुरी दिली.

पुढे तर राज्याच्या खजिन्यात शरदवसाचे कर लांक, युवराजाकडेच येऊन भरू लागले. युवराजाने नको म्हटले तरी प्रजा त्यालाच येऊन कर देऊ लागली. त्यामुळे भावाच्या मनातले वैराग्य कमी होऊ लागले आणि राज्यप्राप्तीचा मोह वाढू लागला. त्यानंतर तो एकेका सामंत राजाला आपल्याकडे बळकून घेऊन किंवा त्याला जिंकून आपली सत्ता वाढवू लागला. त्या मोहीबीची माहिती आपल्या धाकट्या भावालाही युवराज देऊ

लागला तरी धाकट्या भावाने मोठ्या भावाने जे कले त्याचा विरोध तर केलाच नाही. उलट त्याला आपली मान्यताच दिली. शेवटी युवराजाच्या मनात काशीचे राज्यच हरतगत करण्याचा मोह तसेच लागला. एक दिवशी त्याने आपल्या धाकट्या भावाकडे निरोप पाठविला. 'तुम्ही आपले सर्व राज्य मुकाट्याने मला थांबे नाहीतर युद्धात सिद्ध रहावे.'

धाकट्या भावाने उत्तर पाठविले. 'हे चला आपलेच आहे आपल्याला धाकट्यानेच कुंज स्विकारावे.' त्यानंतर युवराजाने आपला राज्याभिषेक करवून घेतला व धाकटा भाऊ सैन्यापती झाला.

काशी राज्य मिळाले तरी तेवढ्यावर थोरल्या भावाच्या मनाचे समाधान झाले नाही. तो एकामगून एक लहानलहान राज्ये जिंकून राज्याचा विस्तार करू लागला. त्याच्या मनाचे समाधान झाले नाही.

देवेंद्र मूलेकांनील विविध राज्यांसंबंधी चर्चा करीत असता काशी राज्याचा उल्लेख झाला व याविषयी दुर्लक्ष केले, तर सर्व लोकावरच सकट येण्याची शक्यता दिसली. म्हणून धोरत्याधी कामगिरीसाठी केलेली पाहिले असे देवेंद्राला वाटले.

हा संकल्प काल देवेंद्र एका तरुणाचे रूप घेऊन काशीला राज्याच्या दर्शनासाठी आला. एक महत्त्वाची गोष्ट समजून मिळून जाणार असल्याचे त्याने समजिले. राजा त्याला आपल्या अंत पुरत बोलवून घेऊन गेला.

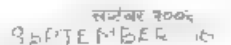
'राजा! माझ्या माहितीप्रमाणे एक जागी तीन मोठी महानगरे आहेत. ती सर्व संपत्ती व वैभवयुक्त अशी आहेत. हत्ती, घोडे, रथ व पायदल असे चांदोबा

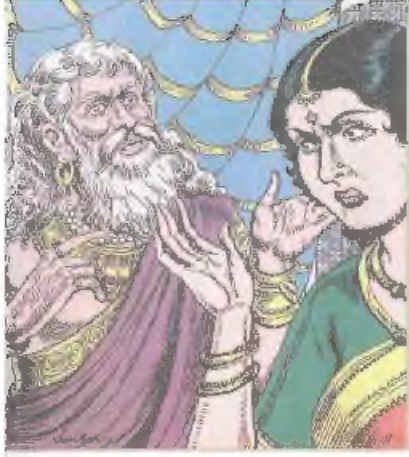

चतुरंग सैन्य त्याच्याकडे आहे. मी ती तीन मोठे जिंकून तुला देतो.' असे समजून तरुणाच्या कानांत असलेल्या देवेंद्राने राजाला खूप प्रोत्साहन दिले. राजा त्या गोष्टीस तयार झाला. सितकपार देवेंद्र अंतर्धान पावला.

राजाने त्या तरुणाचा खूप शोध केला, परंतु तो सापडला नाही. तेव्हा राजाला काही सुचना त्याने आपल्या सर्व प्रमुख अधिकार्यांना बोलवून हुकूम दिला की आता शोधचा वेळापूर्वी एका तरुणाने येऊन तीन महानगरे जिंकून देण्याचे वचन मला दिले होते. तरी तुम्ही त्याला लवकर दडकून काढा.

राजाच्या छास अंगरक्षकांनी व इतर अधिकाऱ्यांनी सैनिकांच्या मदतीने खूप शोध काढला, परंतु त्या तरुणाचा काही शोध लागला नाही. तेव्हा राजाला रड तर लागले नाही असे वाटू लागले. त्याच पानमिक आज्ञाने राजा

टाकले तर मला मरण येईल." तेव्हा तुम्ही आई वृत्र करून म्हाणाली, "मला ते कांही माहीत नाही. तुम्ही मला पाहून हंसला नाही कशावरून? म्हणून मला कारण सांगितलेच पाहिजे. तेव्हा ज्या मुनींनी ती मंत्रशक्ति दिली होती, त्या मुनींकडे जाऊन तुझ्या वडिलांनी विचारले. मुनी म्हणाले, "तुझ्या बायकोने प्राण दिला तरी तू हसण्याचे कारण सांगू नकोस. तेव्हा तुझ्या वडिलांनी तुझ्या आईचाच निघून जायला सांगितले. पुढे त्याला कधी शास झाला नाही. तुझे हे काम तरी तसेच आहे. राम वडिलांना सोडून वनात गेला तर राज्यवर केवढे मोठे संकट येईल. सांगता येईल का? म्हणून तू हा छद्म सोडून दे व रामाचा राज्याभिषेक करायला कबूल हो!"

परंतु ते ऐकून कैकेयीला लाज तर नाहीच वाटली, उन्मत्त तिला राम आला व ती सौंदर्या

आले ते बोलली. म्हणून तिचा नाव सोडून सुमंत्र दशरथाकडे वळला. दशरथ म्हणाला - "बाबा हे! एका माणसाची बुद्धी फितली की त्याबरोबर त्याची भाणूसकीपण जाते. राजलज्जा, दया, संकोच, प्रेम हे मानवोचित गुण नाहीसे होतात. तू रामाबरोबर माझी चतुरंग सेना, दासदासी, सवर्णा पाठव. रामाचा राज्याभिषेक व झाल्याची जाणीव होतां कापा सये."

सुमंत्राच्या बोलण्याकडे कैकेयीने दुर्लक्ष केले होते व तिला त्यांचा राग पण आला होता. त्यानंतर राजाचें तें वीतण ऐकून ती म्हणाली - "मी रामांनू ठेवते, यत्ना हे सर्व नाटक आवडत नाही. हे सर्व रानांत पाठवून तुम्ही सुद्धा रानांत जात. मला ते खपणार नाही भरताला असल्या राज्याची गरज नाही. तो गादीवर बसणार नाही. मी सांगून देवते!"

राजा म्हणाला - "कुठे! तूं वर मागितलेस ते मी दिले. राम वनात जायला तयार झाला. तू भरताचा राज्याभिषेक कर आणि रहा सुखाने. मी रानांत जायचें नाही हा वर कां नाही मागून घेतलास?" एकादा याहा गळा दाबून जीन घे! म्हणजे तुझ्या मनासारखे होईल."

कैकेयी त्याहून जास्त रोगाने म्हाणाली - "वनात जायचा अर्थ आहे, सर्व सोडून जाणे. जर चतुरंग सेना रामाबरोबर जाणार असेल व तुम्ही पण जाणार असाल तर? भरताला राज्य देण्याचे नुसतें सौंग कशाला? तुमचे पूर्वज सगर महाराज यांनी आपला मुलगा जसभोज याला रानांत पाठविले तेव्हा बरोबर सैन्य पण पाठविले होतें वाटते?"

तें ऐकून सिद्धार्थ गांवाचा मंत्री म्हणाला - "त्या असभेजाची गोष्ट येथे कशाला सांगता? तो दुष्ट होता. तो मुलांना उचलून नेत असे व सरयू नदीत फेंकून देत असे. मुलें कुड् कुड् लवली की त्या राजसी आनंदत तो हसत असे. म्हणून प्रजेने सगर राजाकडे तक्रार केली. प्रजेने सांगितले की तुम्ही असभेज याला तरी राज्याबाहेर काढा, नाहीतर आम्हाला राज्य सोडून जायला परवानगी ना. म्हणून सगर राजाने आपल्या कुष्ठ व प्रजाद्रोही मुलाला त्याच्या बायकोबरोबर सर्व नौकरा-चाकरांसह राज्याबाहेर काढवले. तो प्रजाद्रोही होता आणि राम प्रजाप्रिय जाले!"

परंतु ते सर्व पातथ्या घामागेवर पाणी पडल्या-सारखे होते. दशरथ म्हणाला, "तुझे हिताहित कळण्याची शक्ति तुझ्यांत जखली नाही. तूं काय वाटेक ने कर, मी रामाबरोबर वनांत जातो."

राम दूर उभा राहून सर्व ऐकत होता. तें म्हणाला, "बाबा! मी स्वतः सर्व सोडून जायला तयार असताना ही सेवा कशाता माझ्याबरोबर? आम्हाला वत्कलवखें ना. त्यांवर एनांत आमचे काम भानेल."

कैकेयीला लाजलज्जा उरलीच नव्हती. ती म्हणाली, "ही पहा वत्कल वखें!" आणि एका तबकात ती घालून आणून किती. राम लक्ष्मणानी वत्कलवखें परिधान केली.

सीतेने पण वत्कलवखें उचलली. पण ती कशी नेसायची हे तिला कळले नाही. फक्त छांदावर ठेवून ती उभी राहिली. तेव्हां रामानें हंसत चबळ काजून तिच्या रेशमी साडीवरच ती गुंडाळून घ्यायला सांगितले.

तें पाहून कौसल्या व सुमित्रा पुढें येऊन म्हणाल्या, "रामा! वडिलांच्या आज्ञेने तूं एनांत निघालास हे कबूल! पण सीतेला बरोबर जायची काय गरज? तिला वनवास स्वेपायचा नाही. तिला आमच्याजवळ ठेवून जा. तिच्याकडे पाहून तरी आम्ही चार दिवस जगूं!"

इतका वेळ वशिष्ठ मुनि कांहीच बोलले नव्हते. ते पुढे येऊन म्हणाले - "तूं आपल्या हातांनी सीतेला वत्कल वखें देतेस? तुला जनाची नाही तर मनाची तरी कांही नाज आहे की नाही? सीतेला रानांत पाठविण्यास तुझा बुजोरा? तिला रानांत कां पाठवतेस?"

"रामाचा राज्याभिषेक करण्याची जी तयारी झाली आहे, ती तयारी सीतेचा राज्याभिषेक करायला पुरी आहे, हे तुला कळले नाही वाटते? सीतेला या वत्कल वखाची जरूर नाही. एवढेच

नव्हे तर तिच्याबरोबर वाहने, वखे आभूषण, दासदासी, तिला जे हवे ते वनात पाठवता येईल.

"आपली गुवा वाटत असेल की तू राज्य मिळवून दिलेस म्हणून भरत तुझे गोठवे गाईल व आशार मानील, पण त्याचा स्वभाव भी ओलखतो. त्याला हे बिलकुल पसंत पडणार नाही. एकाच बापाची ही मुलं परस्परांविरुद्ध कधी उलटणार नाहीत." बरिष्ठ मुनि एवढे बोलून गप्प शाले.

दशरथाने पाहिजे की, राजवाड्यासमोर प्रजेची गर्दी जमा झाली आहे. त्यांनी सीतेला जेवळ बोलावून घेतले, "बाळे! नुं या रानांत जाणार? या रानांत मुनिपतीसारखी बल्कल यशे दारण करून तुला बसे राह्येल पुत्ती?" नंतर तो कैकेयीला म्हणाला - "नाही नाही सीता कवळ यल्ले धारण काणार नाही."

राम बडितांना म्हणाला, "बाबा, आतां मी येतो!" आणि पायां पडून निघाला. दशरथाने सुमंत्राला जेवळ बोलावले आणि म्हणाला, "मित्रा! या सर्वांना रथांत बसवून गांवाबाहेर रानांत पोचवून ये." आणि कोशाभिकानाला बोलावून म्हणाला, "सीतेला चौदा यशे पुत्तील

इतक्या साड्या व दागिने बरोबर दे!"

कौसल्या व सुमित्रा यांनी सीतेला सर्व दागिने घेतले व म्हणाल्या - "बाळ! तुझा पति आज मग्न झाला आहे. त्याची काळजी घे." रामने आपल्या बडितांना व आईला नमस्कार केला. त्या आईला म्हणाला - "आई! तू माझी किंवा सीतेची अगदी काळजी करू नकोस. चौदा यशे संपतांय मी फक्त येईल. नुं बाळाची माय काळजी घे. चौदा वर्षांचा काळ म्हणजे मोठा नाही. तो सुखाने जाईल."

लक्ष्मणाने पण आपल्या आईला, कौसल्येला व बडितांना नमस्कार केला. शुभिका त्याला म्हणाली - "बाळ! रामच आतां तुझा पिता व सौताच तुझा माता. त्यांची सेवा हाय तुझा पणुवचा धर्म आहे! अल्पच अल्पेव्हा आहे."

तिथे बाहेर आले. सीतेला रामाबरोबर वनवासास वायला मिळाल्याचा इतका आनंद झाला की ती सर्वांच्या आधी रथांत जाऊन बसली. नंतर राम लक्ष्मण रथांत बसल्यावर सुमंत्राने सीतेसाठी राजाने दिलेली वस्त्राभूषणे आणि रामाने सांगितलेली शस्त्रांवे वरिष्ठ कवची व रथ हांकला.

सप्टेंबर २००६

५४

वाचन

जादूचा ढेव

कोणे एके काळी विद्वान्ति महेन्द्र नावाचा एक प्रसिद्ध जादूगार होऊन गेला. त्याच्या कलेवर प्रसन्न होऊन मोठ्या राजा-महाराजांनी त्याला अनेक किताब व भारपूर द्रव्य दिले होते. परंतु तो खूप दानशूर असल्याने त्या मिळकतीतील बराचसा भाग खर्च होऊन गेला होता.

महेन्द्रचा मुलगा जितेन्द्र जादुगारीतचे त्याच्यापेक्षा तसेच होता. परंतु त्याच्या वेळे-पर्यंत जादूच्या कलेचे महत्त्व खूप कमी झाले होते. त्यामुळे त्याची मिळकतही महेन्द्रपेक्षा कमी होती. पण बडितांचा दानशूरपणा त्याच्यातही पुढे उतरला होता. त्यामुळे कमी मिळकतीतही दानधर्म करून तो निर्धन बनला.

जितेन्द्रला दोन मुलगे होते. जादूगारी हा फिरीवात व्यवसाय असल्याने व पुन्हा जादूला चांगले विवस येतीलही, असे वाटून जितेन्द्रने आपल्या दोन्ही मुलांनाही ती कला शिकवली.

सहानपणी बडितांकडून न मागता पैसे मिळत

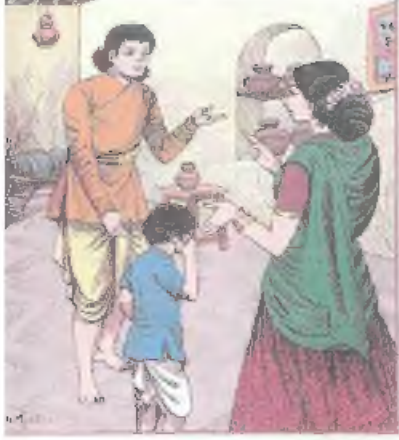
असल्याने जितेन्द्रचा मोठा मुलगा रामभद्रला पैसांच्या उधळपट्टीची संवय लागली होती. आता मात्र परिस्थिती बदलल्यामुळे त्याने मागूनही बडितांकडून पैसे मिळत नसत, पण तो चोरी करू लागला. ही गोष्ट काळत्यावर जितेन्द्रने रणाच्या भरात रामभद्रला खूप मारले. त्यामुळे त्याने रामभद्र धरतून विधून गेला.

रणाच्या भरात रामभद्रला मारले असते तरी जितेन्द्रचे त्याच्याचा खूप प्रेम होते. त्यामुळे तो धरतून पळून गेल्यावर त्याच्या काळजीतच जितेन्द्र व त्याच्या बायकोचा अंत झाला. आता जितेन्द्रचा धाकटा मुलगा लक्ष्मीचंद एकटाच राहिला.

लक्ष्मीचंद मनान खंबीर होता. चिकाटीचा होता. तो गांबोरावी, गडगोरावी फिरून आपली जादू दाखवून थोडेफार कमावू लागला आणि अल्पसंतुष्ट राहून समाधानाने जगू लागला.

एके दिवशी एका गल्लीत चोड्या मुलांसमोर

२५ वर्षांपूर्वी चांवांबात प्रसिद्ध झालेली गोष्ट

लक्ष्मीचंद आपली जादू दाखवत होता. त्याचा कल्पना होती की या छोटेबा मुलांकडून त्याचा फारसे पैसे मिळणार नाहीत. तरीही आपल्या जादूने तो मुलांना आनंद देत होता.

इतक्यांत त्याला शेजारच्या घरातून एका मुलाचा आगवी किंचाळून खडप्याचा आवाज ऐकू आला. लक्ष्मीचंदने लगेच आपली जादू थांबवून त्या घरी धाव घेतली. पाहतो तो एक बाई आपल्या चार वर्षांच्या मुलाला खूप मसत होती.

लक्ष्मीचंदने तिला मुलाला इतके मारण्याचे कारण विचारल्यावर तिने सांगितले, त्या मुलाचे वडील काही दिवसांपूर्वी बरेच आजारी होते. त्यावेळी ती देवाला नयस बोलली होती की ते लवकर बरे झाले तर घरातील सगळीजण एक आठवडा कुपारपर्यंत उपवास करून देवदर्शन

सप्टेंबर २००६

घेतल्यावरच जेवण करतील. परमेश्वरकृपेने आज्ञा लवकर बरा झाला. नवराचे सहा दिवस झालेत. आज मात्र कुपारपर्यंत न जेवता रहाणे त्या छोटेबा मुलाला सहन होईना. मुकेने कळवळून तो रला होता. त्याच्या आईला तर देवदर्शनासाठी जायचे होते. कितीही समजावले तरी तो मुलाचा ऐकना, म्हणून ती त्याला मारत होती.

लक्ष्मीचंदला वाटले, मुलाला जगावी देवाचचे, मारायचे हा तर अन्याय आहे. तो म्हणाला, "बाई! असं म्हणतात की लहान मुले ही देवा-समानच असतात. मला कळत नाही, की या छोटेबा मुलामध्ये आपल्याला देव दिसत नसेल, तर कोणत्या देवाला भेटायला आपण जाणार आहात?"

यावर त्रासयाने ती बी लक्ष्मीचंदला म्हणाली, "म्हणूनच तू असले जीवन जगत आहोस. जर तुला खरोखरीच मुलांत देव दिसत असेल तर मांभाल झाला, मी देवदर्शन करून आल्यावर त्याच्याबरोबर तुलाही जेवायला वाढते."

लक्ष्मीचंदने गोंड बोलून, जादू दाखवून त्या मुलाला गुंगवून ठेवले. त्या झोने परत आल्यावर लक्ष्मीचंदने कौतुक करून त्यालाही जेवायला वाढले.

जेवणानंतर लक्ष्मीचंदने त्या खोला विचारले, "बाई, स्वताच्या मुलापेक्षाही प्रिय असणारा आपला देव कुठे आहे? त्याला बघायची माझी खूप इच्छा आहे."

ती बी हंसून म्हणाली, "देवाचा अर्थ तुला

चांदोबा

देवळांतली मूर्ती वाटली होय? हा तर खराखुरा देव आहे! प्रत्यक्ष आपल्याशी बोलतो, आपल्या प्रस्नांची उत्तर देतो, आपल्यावर प्रेमाचा वर्षाव करून आपल्या सगळ्या चिंता दूर करतो."

आता लक्ष्मीचंदची उत्सुकता खूपच वाढली. त्या गृहिणीने असा चालता-बोलता, शरीररूपांतील देव ज्याठिकाणी असल्याचे सांगितले, तिकडे तो त्याने गेला. तिथे खूपच गर्दी होती. पण सगळे शांत बाहेत होते. रामोर एका आसनावर दाढी-मिश्रीवस्त्रा साधू बसला होता. तो लोकाला सन्मार्गाचा अवलंब करणाऱ्याचा उपदेश देत होता. जे लोक संकटात होते, दुःखी होते त्यांना आपल्याजवळ बसवून समजावत होता की, खोकाचे दुःख दूर थरण्यासाठीच त्याने हा अन्तारा घेतला आहे. मधूनच तो साधू हलतून भस्म काढून लोकांवर फुंकत होता. थोड्याथोड्या वेळाने सरखा हवेत कांही क्षण अर्धातरी राहात होता. तेव्हा सर्व भक्तमंडळी जोरात म्हणत होती, "हे परमात्मा, आमचा उद्धार कर."

लक्ष्मीचंदला हा सगळा प्रकार खूप विचित्र वाटला, साधूने जे प्रस्न करून बसवले, ती विचा त्यालाही अंमल होती तरी तो एक साधा जादूगारच राहिला आणि हा साधू मात्र लोकंसाठी देव बनला होता. या रहस्याचा उत्संग करणारा तो गध्यरात्री एकटाच साधूकडे गेला.

त्याला पाहून साधूने विचारले, "तू कोण आहेस?" लक्ष्मीचंद म्हणाला, "मी एक जादूगार आहे. मी आपली जादू बघितली आहे. लोकांना चांदोबा

तो देवी चमत्कार वाटतो आहे. पण त्याच गोष्टी मी जादूच्या प्रयोगांत करूनही मला पोटभर अन्नाची दवात आहे. लोक तुम्हाला देव मानतात, त्याच रहस्य शोधण्यासाठीच मी आलो आहे."

त्यावर साधू म्हणाला, "मी परमेश्वराचा अवतार आहे, यांत कोणतेही रहस्य नाही! तुला प्रयत्नांनी जी बिधा प्राप्त करावी लागली ती मला सहज अवगत आहे. माझ्याकडे दैवी शक्ती आहे, तुला प्रयोगांसाठी उपकरणांची आवश्यकता आहे. मला मात्र त्याची जरूर नाही."

यावर लक्ष्मीचंदने विचारले, "असं आहे तर! मग मी माझे एक बोट कापतो. आपण ते पात जोडू शकाल?"

साधू म्हणाला, "हो तर, नक्कीच जोडू शकीन!" पटकन लक्ष्मीचंदने आपले एक बोट

57

सप्टेंबर २००६

चाकूने कापले. त्यावर साधूने ते तुटलेले बोट मूळच्या जागेवर ठेवून काहीतरी पत्र म्हाटवा. लगेच रक्त वाहावयं चाकूने आणि बोट पूर्ववत झाले.

लक्ष्मीचंद आश्चर्याने म्हणाला, "हे अमादी अराव्य आहे. कारण माझ्या कुटुंबियांशिवाय ही विद्या कोणालाच येत नाही."

साधूने चमकून विचारले, "तुझं नाव लक्ष्मीचंद आहे ना?"

"हो, पण आपल्याला कसे कळले?"

"मी तुझा मोठा भाऊ रामभद्र आहे!" असे म्हणून साधूने लक्ष्मीचंदकडे प्रेमळपणे पाहिले. लक्ष्मीचंद एकदम आश्चर्यचकित झाला.

साधू लक्ष्मीचंदला म्हणाला, "आता मी तुझ्या प्रश्नांचे खरे उत्तर देतो. तू एका छोट्या मुचाला आपली जादू दाखवून त्याला भूक विसरायला लावलीस. ती छोटा मुलगा तुला देवासमान मानेल. पण मोठ्यांचे असं नसतं. मी स्वतः देवी अवतार असल्याचं सांगून जादू केली. मग लोकांनी मला देव बनवले. तू स्वतः जादूगार

असल्याचं सांगून जादू दाखवलीस, म्हणून जादूगारच राहिलास. लोक आपल्या दोघांचीही जादू बघतात, पण त्यांना अजिबात शंकासुद्धा येत नाही. या जगांत आरामात जगायचं असेल तर केवळ विद्या अवगत असून चाकूत नाही. लोकांना भूतधापा देणे, गोड गोष्ट बोलून भुलवणे हे जमले तरच आपली कला लोकप्रिय होते. मी देवी अवतार असल्याचं खोटे सांगणे, हे माझे उपजीविकेचं साधन असल्यासारखे आहे. जोपर्यंत लोक भूर्खपणे माझ्या धोळण्याला भुलतील, तोपर्यंत मला कशाचीच कमतरता भासणार नाही. आता तुझे शंकांनिखन झाले ना? ये तर मग."

लक्ष्मीचंद तिथून निघाला. त्यानंतर त्याचा ठावठिकाणा कोणालाही कळला नाही. पण वणव्याच्या वेगाने एक नातमी सर्वत्र पसरली की विदर्भ देशात पूर्वीला एका छोट्या गावात देवाने अवतार घेतला आहे. तो अनेक देवी चमत्कार दाखवतो. लोक मोठ्या प्रमाणात, समूहाने तो देवी अवतार पहायला, दर्शनाला जात आहेत.

चित्र: गोंधी अय्या 7

अजिंक्य गरुड

चंद्रपुरीच्या सीमेकडे तरुण गावब आहेत ही प्रकाशपंक बातमी रामसिंहाने आपली आहे. तरुणदेव, रविंद्र व आमपुरवाला सांगतो की त्याने आपला जुना मित्र बजरपुरीचा विजयसिंहाला गृहेत भेटण्यास विव्हिले आहे. प्रथमतःच पुष्कराचा नेंदुरावाला गैराफला जातो.

रविंद्रदेव बजरपुरीच्या अध्यात्मन्याना मेळतो.

विजयसिंहाला तुझ्या मित्याचा संवेग मिळाला आहे. राज्याभिषेकासाठी चंद्रपुरीला आगगायुची त्याची मला इथे पाठयले आहे.

तो इथे राज्याचा दून बनून आला आहे.

आपण आतात, आरंभ वाटला, त्यापेक्षाही माझ्या वडिलांच्या सन्मानाची जाब आहे. पण...

आपले स्वप्न पा डोंगरावरच्या गृहेत करताना

पुरा, तुला धर्म वाटले तरी मला खात्री आहे की परिस्थिती लोफरच थांबतील.

चंद्रपुरीत जाय झाले ते आमच्याला शक्य नाही. आमचे बहाराज आपल्याला खात विविधत मदत करतील.

मला अंतर्दृष्टीने विसले आहे की विजयसिंह शंकाची सगळे जिकेत स मझाट वनेल. रविंद्र, मला बोटत की तू प्रथम चंद्रपुरी गिळंकुल करायला मस्त कर.